

FORDÍTÁSOK ÉS PROSPEKTUSOK KOORDINÁLT INDEXELÉSE ÉS FÉNYLYUKKÁRTYÁS KERESŐRENDSZERE

Sárváryné Meszleny Mária

Közúti Közlekedési Tudományos Kutató Intézet

A Miskolci Tervező Vállalat szakkönyvtárának fő gyűjtőköre - a vállalat profiljának megfelelően - a magas- és mélyépítés, valamint a városrendezés magyar és idegen nyelvű irodalma. Az állomány dokumentumtipusok szerinti megoszlása: különféle szakkönyvek, folyóiratok, tervezési segédletek /tipustervek, műszaki előírások, irányelvek, utasítások/ prospektusok, fordítások és irodalomkutatási jegyzékek.

Utkeresés

Könyvtári munkánkat - mivel a könyvtár fő feladata a tervezők és más vállalati szakemberek műszaki és gazdasági információigényének kielégítése - elsődlegesen a tájékoztatás, a referenszolgálat tökéletesítésével kellett javítanunk. Az egyre fejlődő információ igények jobb tájékoztatással való kielégítéséhez viszont az információkereső rendszert is hatékonyabbá kellett tenni. Meg kellett rövidíteni a keresés idejét, főként pedig biztosítani kellett a téma szerinti igények minimális információvesztéssel történő kielégítését. Ennek érdekében lépéseket tettünk a katalógushálózat fejlesztésére. Mindeddig a teljes könyvtári állományt betűrendes /szerző + címrendszo/ katalógusban, illetve ETO-rendszerű szakkatalógusban tartottuk nyilván /komplex, vagyis minden dokumentumtípusra együttesen kiterjedő szerkesztésben/.

Mégis - a téma szerinti keresés általános nehézségein túlmenően is - visszatérő panasz volt, hogy meghatározott dokumentumok keresésekor még a legpontosabb betűrendes katalógus is használhatatlan, ha a felvilágosítást kérő tervező nem ismeri a mű szerzőjét vagy a mű pontos címét. Ezért ilyen esetben is sokszor gyorsabb és eredményesebb a szakkatalógusban való azonosítás /pl. a tervezési segédletek, a nem testület által közreadott szerző nélküli művek vagy a friss fordítási anyag esetén/, holott a szakkatalógusnak elsődlegesen nem ez a feladata. Ugyanakkor egy speciális téma keresése az ETO hierarchikus besorolása szerint felépített katalógusban többletmunkát jelent, mert a megfelelő katalóguskartonokat szétszórva, több szakjelzet alatt kell keresni.

Tény, hogy az építőipar rohamos fejlődése új, speciális osztályozási rendszer kialakítását sürgeti [7a]. Az 1966-ban megjelent rövidített ETO-kiadás és pótkötetei, valamint az építőipari ABC /Ab-rigid Building Classification/ erősen kiegészítésre szorulnak. Tovább várhatunk magára az 1969-re ígért Sfb /Samarbetskommittén för Byggnadsfragor = Építési Kérdések Együttműködési Bizottsága/ osztályozási rendszer megjelenése is, mely főleg a gyártmány- és termékkatalógusok feldolgozásánál nyújtana segítséget. Egyébként is kérdéses, hogy erősen differenciált információk keresésére a rendelkezésre álló hierarchikus rendszerek megoldást jelenthetnek-e.

Mellérendelő
osztályozás

A fentebb elmondottakból már kitűnik, hogy a mindinkább szerteágazó információs igények arra kényszerítettek bennünket, hogy az ETO kiegészítéseként más osztályozási módokkal próbálkozzunk, első lépésként a legkényesebb anyag - a fordítások - feldolgozására. Célunk olyan osztályozási rendszer alkalmazása volt, mely rugalmasabban igazodik az új követelményekhez, mint egy hierarchikus elven alapuló prekoordinált osztályozási mód. Igényeinket leginkább a mellérendelő osztályozás /koordinált indexelés/ elégítette ki.

A mellérendelő osztályozás deskriptorai /vagyis az osztályozott fogalmakat kifejező, információkereső nyelven megfogalmazott szavai/ közötti értelmi /szemantikai/ összefüggések rugalmasan, a mindenkori követelmények szerint mutathatók ki megfelelő utalásokkal. Nem merevít meg a rendszert a hierarchikus értelmi összefüggések zárt, a fogalmakat eleve egymás alá rendelő, tehát prekoordinált rendszere. A deskriptorokat egymástól függetlenül is kezelhetjük, de a keresés folyamatában össze is kapcsolhatjuk azokat. A rendszerbe szükség esetén újakat iktathatunk. A keresőkép megalkotása tulajdonképpen analízis és szintézis eredménye. Osztályozáskor deskriptorokat határozunk meg az osztályozott szöveg elemzése alapján /analízis/, majd információkereséskor a megadott deskriptorok segítségével választ keresünk a kérdésre /szintézis/.

Megállapítható, hogy az információkereső rendszer használhatósága függ a deskriptorok közötti összefüggések jól kidolgozott utalási rendszerétől /szinonimák, értelmi összefüggések, szintagmák és az általuk szükségessé tett utalások/ és a keresőrendszer technikai felkészültségi fokától /fénylyukkártyák, Taube-féle - más néven "uniterm" - kártyák/.

Az általunk választott és a továbbiakban tárgyalt megoldás ismertetése során mellőzzük a vonatkozó osztályozáselméleti alapfogalmak magyarázatát és a fénylyukkártyás technika ismertetését, mert e tekintetben a megadott irodalom bőséges eligazítást ad. /Osztályozásra vonatkozóan: 1, 8, 10, 12, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 24, 25; fénylyukkártyára vonatkozóan: 3, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 16, 18, 20, 23, 26/.

A mellérendelő osztályozás
bevezetése

A mellérendelő osztályozás
szakterületünkön való alkalmazá-
sának megkezdésekor az előttünk
álló feladatokat három fő részre
osztottuk:

1. deszkriptorszótár fogalmainak gyűjtése
2. szinonima-problémák megoldása
3. utalási rendszer kiépítése

A deszkriptorszótár elkészítésekor elsődlegesen a már meglévő fordítási anyag szókincsére támaszkodtunk, de felhasználtuk az ETO-ból és szakterületünk enciklopédiáiból, szakszótáraiból stb. azokat a kifejezéseket, amelyeket a továbbiakban jól hasznosíthatunk.

A deszkriptorok kiválasztását szakemberekre bíztuk, mivel minden "visszakeresési rendszer szellemi előkészítésének alapproblémája, hogy deszkriptorait a logikai általánosítás milyen fokán határozza meg, illetve milyen mértékig operál specializált, egyediesített fogalmakkal"/1/. A könyvtárosok viszont az első információkereséstől kezdve figyelték, hogy megfelelőek, illetve elegendőek lesznek-e keresési egységként kombinálva ezek a kiválasztott deszkriptorok. Cé-
lunk az volt, hogy a koordinált indexelés lehetőségeit elméletben és gyakorlatban összehangoljuk és használható keresőegységekkel dolgozunk.

Deszkriptorszótárunk összeállításakor többféle nehézséget kellett leküzdenünk.

Gondot okozott az osztályozásnál /indexelésnél/, hogy más nézőpontból ítélték meg egy cikk különböző információinak fontosságát vagy az ábrák használhatóságát a könyvtárosok és másképpen a tervező. Ugyanakkor két szakember is különböző rokonértelmű deszkriptorokkal fejezte ki esetleg a cikk tartalmát. Elsődleges feladat volt tehát, hogy megkeressük egy-egy megválasztott deszkriptor azonos, illetve rokonértelmű szavait /szinonimáit és kvázi szinonimáit/, és megállapítsuk a tiltott szavakat /19/. /Igy pl. a "körzeti", "regionális", "vidéki", "tájégségi", "területi", "kerületi" szinonimasor szavai váltakozva fordultak elő, attól függően, hogy városfejlesztési szakember, építésztervező vagy társtervező határozta meg az információk keresőegységeket./ Utalnunk kellett arra, hogy a természetes nyelvi kifejezések közül az IKNY /információkereső nyelv/ szavaként, vagyis deszkriptorként, melyik szót kell használni. Ugyanakkor a többi kifejezés "felől" is utalnunk kellett. A deszkriptorok meghatározásának nehézségeire jellemző a következő példa: Az "Előregyártott épületek kötési" c. cikk a nagyelemes technológia külső falelemeinek kötési /csomóponti/ módszereit ismerteti. A "csomópont" és "kapcsolat" szavak /és ragozott alakjai/ ebben az esetben közel azonos fogalmat takarnak, sőt egymás kiegészítői is lehetnek a szövegben és az információkeresésnél /kérdésnél/ együtt és külön is jelentkezve: /"előregyártott épületek csomópontjai", "nagyelemes épületek kapcsolóelemei", "paneles épületek csomóponti kapcsolatai" stb./.

ebben a terminológiai gazdagságban vagy éppenséggel dzsungelben, szükség volna olyan eligazító szótárra, mely feltünteteti a deskriptorok és tiltott szavak /valamint a különféle deskriptorok/ közötti összefüggéseket, pontos utalásokkal. Ilyen szótár nélkül a könyvtáros egyáltalán nem és a szakember is csak nehezen igazodhat el.

Szakterületünk még nem rendelkezik hasonló, értelmező jellegű szinonimalexikonnal. Bár fejlődést jelent az Építésügyi Tájékoztatósi Központ /ÉTK/ által összeállított és házi sokszorosításban 1970-ben kiadott Építőipari és építőanyagipari tárgyszógyűjtemény, de önmagában ez még nem elegendő segédeszköz.

Szemantikai problémák adódtak abból, hogy alapszavak helyett összetettebb kifejezéseként választottunk deskriptorként. Osztályozási szempontból pl. a "betonacélmérés" kifejezés sokkal komplexebb keresési egység, mint a "beton" + "acél" + "mérés" szó önmagában. A rendszerezés szempontjából el kellett dönteni azt is, hogy a "mérés" deskriptor mellé a méréssel kapcsolatos többi összetett szót és szintagmát is felsoroljuk-e /pl. mérésügy/ vagy ezeket a deskriptor-szótárban külön tüntessük fel. Mi általában az utóbbi megoldást választottuk, de pontos utalásokkal egészítettük ki, hogy megkönnyítsük az információkeresést. Pl. "betonacélmérés" ld. még "betonacél", ld. még "mérés" /szintagmautalások/, illetve ld. még "acél", ld. még "beton", ld. még "betonmérés", ld. még "mérés" /értelmi összefüggéseket kifejező utalások/.

Nehézséget okozott a fogalmak értelmezhetősége is a mellérendelő osztályozás során. Ugyanis a gyűjtőfogalmak olykor nem voltak elég hatékony keresési egységek, és inkább részletező fogalmakkal lehetett egy mű pontos tartalmát meghatározni. Minden deskriptor gyűjtőfogalma /nem-fogalma/ más deskriptoroknak, ugyanakkor részletező fogalom /faj-fogalom/ is. Ritkán előforduló fogalmaknál döntésünkre volt bízva, hogy gyűjtőfogalom alatt vagy részletező fogalom alatt tartjuk-e azokat nyilván. Amikor a konkrét fogalom az irodalomban intenzíven felmerült, de keresési egységként ritkán szerepelt /vagy egyértelműen ismert részletező fogalmat takart/, akkor gyűjtőfogalom alatt regisztráltuk /pl. az "építésmód" deskriptorhoz a különböző építési eljárásokat/. Gyakori keresési egységként előfordulókat viszont érdemesebb volt a részletező fogalom alatt felvenni, és ezekről még kisebb kihasználás mellett is önálló fénylyukkártyát készíteni.

Nem bizhattuk kizárólag csak az osztályozó tetszésére, hogy gyűjtő vagy részletező fogalmat választ-e deskriptorként, mert az indexelésnél és a keresésnél is azonos alapról kell kiindulni. Ezért a deskriptorszótár kiegészítéseként fogalomcsaládfát állítottunk össze /hiányosságai miatt kimondottan házi használatra/. Deskriptorszótárunkba a fogalmakat témakör szerinti csoportosításban is igyekeztünk összegyűjteni, de ezt a terjedelmes munkát még nem tudtuk befejezni. /A fogalomcsaládfa összeállításában 6 főosztály meghatározásáig jutottunk el. A főosztályokat építési anyag, építésmód és ezek alkalmazása szerint választottuk meg. A főosztályok alfabetikus sorrendben követik egymást, az osztályokon belül a besorolás laza hierarchia keretében szintén betűrendes. Ld. Függelék./

Keresőrendszer

A választott deszkriptoroknak az osztályozás kezdeti szakaszában Taube-féle uniterm kártyákat /9/, /16/ nyitottunk. Keresőrendszerünket később az NSZK-ból importált EKAHA fénylyukkártyákkal tökéletesítettük. /Az import fénylyukkártyákat 1968-tól kezdődően jól pótolják az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ által készített, könnyen kezelhető fénylyukkártyák./

Kérdéses volt, hogy a fénylyukkártyára felírjuk-e a deszkriptor után a gyűjtőfogalmat és a kapcsolódó egyéb deszkriptorokat, mert hol az egyik, hol a másik megoldás látszott szükségesebbnek. Ugy határoztunk, hogy csak a leggyakrabban kapcsolódó deszkriptort regisztráljuk a fénylyukkártyán, minden egyéb hivatkozást a deszkriptorszótárban tüntetünk fel. /Tervbe vettük, hogy generikus utalásokkal - gyűjtőfogalmak, részletező fogalmak - is bővítjük tezaurusunkat, de erre egyelőre még nem került sor./ Szintagmás kifejezéseknél minden esetben utaltunk a szókapcsolaton kívüli önálló formára is.

Nem tisztáztuk eddig, hogy az osztályozó fogalmak /deszkriptorok/ gyűjtésekor és meghatározásakor elegendő-e a jellemző ismérveket a dokumentumok címéből venni, vagy célszerűbb, ha a teljes tartalom alapján választjuk meg azokat? Mintegy 50 fordítás feldolgozása után kitűnt, hogy csak a címet alkotó szavak deszkriptorként való megválasztása nem elegendő az információkereséshez. /A cím alapján történő osztályozás egyébként is elvetendő módszer./

Előfordulhat ugyanis, hogy nem találjuk meg a cím szavaival feldolgozott fordítást, ha a tervező által megadott keresőegységek egyike sem alkotja a cikk címét és utalásokkal ellátott szinonimák sincsenek segítségünkre. Gyakori eset - ha nem is általános -, hogy a címek semmitmondóak, sőt olykor félrevezetőek is. A Buildings in News c. cikket /Architectural Record, 1967. 4.sz./ Épületek az újságokban címen fordították le. Értelemszerűen: Hírek új épületekről. /A cikk magas középületek tervpályázatáról számol be, értékes ábranyaggal kiegészítve. Valószínű tehát, hogy a tervező aktuális érdeklődése szerint, vagy a cikkekre visszaemlékezve, sokszintes középületet keres, és semmiesetre sem említi a címet alkotó - és az információkeresés szempontjából is - irreleváns szavakat.

A könnyebb keresés érdekében deszkriptorként választottuk és fénylyukkártyára vezettük az ismertebb építészeti alkotásokat, ha azok a szövegben vagy az ábrákon szerepeltek. /Pl. Nobel torony, Torontói Tanácsház./ Kiemelkedő építésznek nevét is keresőegységként kezeltük, abban az esetben is, ha csak utalás történt rájuk a cikkben vagy várható volt, hogy nevük alapján keresnek például valamely szerkesztési megoldást. Kétségtelenül magasabb színvonalu lett volna ez utóbbiakat kódolt deszkriptorokkal megoldani /alfamatrex megoldás/, de a kísérleti időszakban erre nem volt kapacitás.

Közös alosztások

Néhány szóban kitérünk arra, hogy próbáltuk az ETO-ból ismert általánosan közös alosztásokat a Taube-féle uniterm kártyáknál is felhasználni. Ezeket a mű sorszáma

után feltüntettük a leggyakrabban használt - a szempont szerinti, a formai és nyelvi - alosztások jeleit /.00; (0); =;/. Az "uniterm kártyák" kétségtelen hiányossága, hogy csak a mű nyilvántartási számra utalnak, és nem tartalmaznak közelebbi adatot a műre vonatkozóan.

E kiegészítéssel viszont - látva az alosztás jelét a kikeresett sorszám után - a fordítás kikeresése előtt már tájékoztathattuk a tervezőt például, hogy prospektusról van-e szó, melyik nyelvből történt a fordítás, sőt arról is, hogy elméleti vagy gyakorlati szempontból tárgyalja-e a témát. Elvben a közös alosztásokat is fel lehet deszkriptorként venni /formai elhatárolás alapján, pl. "prospektus"/, de a szakembert nem minden esetben érdekli a közlemény megjelenési formája. Máskor viszont könnyebbséget jelenthet az irodalomkutatásban, ha munkája kezdetén értesülést szerez, hogy a keresett témában igen friss prospektust is felhasználhat.

Cimleírást továbbra is készítettünk minden fordításról, hogy a kikölcsönzött közleményről is tudjunk a sorszámon kívül pontosabb felvilágosítást adni.

Amikor a Taube-féle uniterm kártyákról fénylyukkártyák használatára tértünk át, az alosztások jelét nem tudtuk már a nyilvántartási szám mellett feltüntetni. Ekkor a cimleírást tartalmazó katalóguskartonra irtuk fel azt az ETO jelzet nélkül, pl.:

D-597 .004.1
A diszitő beton homlokzatképzés
uj utjai.

A mellérendelő osztályozás
egyres előnyei az ETO-val
szemben

A fordítások speciális anyagának mellérendelő osztályozással történő feldolgozását sürgette az a tény, hogy egyre több olyan kifejezés /fogalom/ fordult elő a feldolgozandó anyagban, amely abban a formában nem szerepelt az

ETO táblázatban. /Eleinte áthidaló megoldásként tárgyszavakat iktattunk a szakjelzetek közé, mintegy szabadon alkalmazva az ETO betűrendes egyéni általánosan közös alosztásainak elvét. Később nem lehetett azonban már jobban megbontani a számjelzeteket./

Az ETO táblázatban sok fontos tervezési fogalomra nincs számjelzet, többek között a "benapozás"-ra sem, amely pedig szorosan összefügg az épületek hővédelmével. /A világítástechnika főszám alatt található 628.9.021 jelzet - a természetes világítás jelzete - korántsem fedi elegendően a benapozás fogalmát. Vagy például a rugalmas műanyag tömítőmassza helyett csak habarcsos hézagtömítés szerepel a 693.546.3 számon, ez is csak az ABC Rövidített Építőipari Osztályozás 1960-as kiadásában. Az 1966-ban megjelent rövidített ETO-kiadásban egyáltalán nincs hasonló fogalomra szakjelzet. Természetesen viszo-

nyitott összetett jelzetekkel /"kettőspontozás"/ általában kifejezhetőek lettek volna ezek a fogalmak. Ezzel azonban nem értük volna el azt a kívánt célt, hogy a keresett fogalmaknak meghatározott "helye" legyen rendszerünkben, hanem még jobban "szétszórtuk" volna a katalógusban a szükséges fogalmakat.

A koordinált indexeléssel rugalmasabb feldolgozást biztosíthatunk azzal, hogy a legujabb szak kifejezéseket spontán, mindjárt deszkriptorként választhatjuk meg. Meg kell említenünk azonban, hogy a kapott mérőszámok alapján deskriptoraink csak 18%-ban voltak új kifejezések, 82%-ban fedték az ETO-táblázatban található fogalmakat. Döntő azonban, hogy a 18%-ban jelentkező legujabb kifejezések beiktatása és általában a fogalmak szabad koordinálási lehetősége nagymérvű fejlődést biztosított keresőrendszerünknek.

Gazdaságossági
összehasonlítás

A koordinált indexelés bevezetésénél gazdaságossági szempontok is vezettek. Bár "szellemi munkára fordított normatív idő-szükséglet megállapításánál a legteljesebb elővigyázatossággal kell eljárunk" [2], a fordítások feldolgozására fordított idő összehasonlításánál mintegy 4-5 percnyi időmegtakarítást tapasztaltunk a koordinált indexelő eljárás javára, 600 cikkfordítás alapján.

Az alábbi kiragadott két cikkel alátámaszthatjuk ezt a megállapítást.

Kiindulunk abból, hogy mindkét osztályozást megelőzi a címlírás.

1. Paneles lakóépületek külső fal hézagainak kiképzésével és tömítésével kapcsolatos követelmények stb.
Nyilvántartási szám: D-482
2. Hőszigetelő és párazáró rétegek tetőknél és falaknál stb.
Nyilvántartási szám: D-437

Ha ETO szakjelzettel látjuk el a fordításokat, a következő jelzeteket kapják:

1. 693.95:728; 69.022:693.546.3.002
2. 699.82:69.022/69.024.1.004.14
699.86:69.022/69.024.1

A katalóguskartonokat ebben az esetben 4-4 szakjelzethez kell besorolni. Az osztályozással és gépeléssel együtt a kartonok elkészítési ideje 16-18 perc.

Mellérendelő osztályozással a cikkek választott deskriptorai:

1. "panel"; "lakóépület"; "külső fal"; "hézagtömítés"
2. "hőszigetelés"; "párazáró"; "réteg"; "tető"; "fal"

A keresési egységek megállapításával és a fénylyukkártyák lyukasztásával a feldolgozás 12-14 perc alatt elvégezhető. Az időmegtakarítás tehát kb. 4 perc cikkenként.

Természetesen nem ez az egyetlen időmegtakarítási tényező, mert az információkeresésnél is számolhatunk legalább ennyi időmegtakarítással, ha figyelembe vesszük, hogy az ETO szerinti keresést a "hőszszu" jelzetek eléggé lelassítják.

Prospektusok
koordinált indexelése

1969 óta szakkönyvtárunk a fordításokon kívül a prospektusokat is koordinált indexelő eljárással dolgozza fel. Ha tematikailag a kétféle anyag nem is fed teljesen egymást, úgy ha-

tároztunk, hogy a prospektusokat is a fordítások részére készített fénylyukkártyákon tartjuk nyilván.

Az EKAHA fénylyukkártya 7000 pozíciós. Míg a fordításokat 1-es sorszámtól kezdődően lyukasztottuk, a prospektusokat a 4000-es pozíciónál folytattuk, hogy kellő gyarapodási lehetőséget hagyjunk a fordításoknak. A lyukasztott pozícióból azonnal kitűnik, hogy a deskriptor fordításra vagy prospektusra vonatkozik-e.

A prospektusok eredményesebb keresését szolgálta /ha nem is volt mindig a leggazdaságosabb/, hogy a gyártó cég nevét is felvettük deskriptorként. A deskriptorjegyzékben a gyártó cégek deskriptorainál utaltunk még a termékeiket forgalmazó, illetve kivitelező cégekre és a gyártmány márkanevére is.

1971 elejétől a Magyar Hirdető sajtókivágatait is ugyanezekben a fénylyukkártyákon tartjuk nyilván. Tekintve, hogy az egyébként efemer jellegű sajtókivágatok száma nem nagy, elegendő volt a fénylyukkártyák utolsó 500 pozícióját /6500-/ tartalékolni a nyilvánántartásra.

Egy-egy fénylyukkártyán tehát mindhárom dokumentum-féleséget feldolgoztuk, és mintegy 3 évi gyarapodásnak is helyet biztosítottunk.

Eredmények

A koordinált indexelő eljárás tapasztalatait az alábbiakban foglalhatjuk össze:

Mellérendelő osztályozással mintegy 600 fordítás és 200 prospektust dolgoztunk fel. Deskriptorként főként összetett szavakat és kifejezéseket választottunk. Ezek a deskriptorok nagyjából repre-

zentálják a leghasználatosabb fogalomkombinációkat az építőipar - építészet területéről.

A deskriptorok szabad koordinálási lehetősége, új kifejezések beiktatása kellő rugalmasságot biztosított információkereső rendszerünknek.

Elméletben ragaszkodtunk egységes alapelvekhez, de a gyakorlatban az információs igényekhez igazodva, bizonyos engedményeket tettünk.

A keresőrendszer végül is magasabb szintű könyvtári tájékoztató szolgáltatás alapját vetette meg, lerövidítette és egyszerűsítette tervezőink témában való eligazítását.

oo^ooo

F Ü G G E L É K

Fogalomcsaládja

Gyűjtő és részletező fogalmak
/Kivonat/

I. ÉPÍTŐANYAGOK

I.1. Természetes építőanyagok

.
. .

I.2. Mesterséges építőanyagok

I.2.1. Beton és betonkészítmények

.
.

I.22. Égetett agyaggyártmányok

cserép
klinker
tégla stb.

I.23. Fémek, acélok

I.24. Műanyagok

.
.

II. ÉPÍTÉSMÓD /módszerek/

II.1. Hagyományos építésmód

.
.

II.2. Előregyártott elemek

II.21. blokkos
II.22. kézi falazó elemes
II.23. paneles
II.24. szekrényvázas
II.25. térelemes

.
.

II.3. Csuszózsálas építésmód

.

III. ÉPÜLETEK

.
.
.

IV. KÖTŐANYAGOK

IV.1. Cement

bauxit cement
fehér "
portland "
trasz "

.
.

IV.2. Gipsz

IV.3. Mész

IV.4. Ragasztóanyagok

V. PADLÓBURKOLATOK

V.1. Hidegpadló

aszfalt

cement

laptégla

keramit

.

.

mettlachi

mozaik stb.

.

.

V.2. Melegpadló

.

.

hajópadló

gumipadló

magnezit padló

.

parketta

PVC

.

.

VI. TETŐK

VI.1. Fedés

.

.

VI.2. Szerkezet

.

.

VI.3. Szigetelés

•
műanyag
perlit
salak
•
•

§§§

I R O D A L O M

1. BALÁZS Sándor - OROSZ Gábor: Hazai deszkriptor jellegű munkálatok. = Nyelvfeldolgozás és dokumentáció. Bp. OMKDK, 1967. p.12-26. /A tudományos tájékoztatás elmélete és gyakorlata. 11./
2. BALÁZS Sándor - HORVÁTH Tibor: Kézi lyukkártyák a szakirodalmi tájékoztatásban. Bp. OMKDK, 1968. 175 p. /Módszertani kiadványok. 27./
3. BALÁZS Sándor: A vizuális lyukkártyák alkalmazásának lehetőségei a tájékoztató munkában. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 10.k. 4.sz. 1963. p.291-299.
4. BRABAND, Claus: Einige Vorschläge für die Ausgestaltung des Sichtlochkartenverfahrens. = Nachrichten für Dokumentation, 18.k. 8.sz. 1967. p.42-47.
5. CLAUS, Fritz: Das Sichtlochkartenverfahren. Berlin, Deutsche Akademie der Wissenschaften, Institut für Dokumentation, 1963. 74 p. /Bücherei des Dokumentalisten. 17./
6. CSENDES Béla: Meglévő elemekből felépített vizuális lyukkártyarendszer alkalmazása a kutatóintézeti és szakágazati műszaki-gazdasági tájékoztatási munkában. = ATUKI Tudományos Közlemények. 9.k. Autóközlekedési Kutatások. 1966. Bp. KÖZDOK, 1967.
7. Fénylyukkártyák. Bp. OMKDK, 1967. 16 p. /Módszertani körlevél. 45./
- 7/a. FERENCZY Tamásné - KOVÁCS Dezső: Speciális építőipari osztályozási rendszer - az Sfb. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 16.k. 1.sz. 1969. p.22-31.

8. HOVÁNYI Gábor: Az információ-visszakeresés problémái: műveletek a dokumentumok tárgyát feltáró fogalmakkal. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 11.k. 9-10.sz. 1964. p.764-781.
9. Kézi lyukkártyatechnika. /Cikkgyűjtemény./ /Összeáll. Balázs Sándor és Bártfai Imréné./ Bp. OMKDK, /1966/. 103 p.
10. KREITHEN, Alfred: Klassifizierung nach dem System gleichwertiger Grundbegriffe. = Nachrichten für Dokumentation, 5.k. 1.sz. 1954. p. 6-11.
11. OMKDK fénylyukkártya. Modern eljárás adatok tárolására és kombinált keresésére. Bp. OMKDK, /1970/. 8 p.
12. OROSZ Gábor - PATAKY Ernő: Egy hajlékony deszkriptoros információkereső rendszer. = Nyelvfeldolgozás és dokumentáció. Bp. OMKDK, 1967. p.91-103. /A tudományos tájékoztatás elmélete és gyakorlata. 11./
13. PETERSEN, W.Cord: Eine polyhierarchisch verschlüsselte Sichtloch-kartei ohne Wiedereinordnen der Karten. = Nachrichten für Dokumentation, 18.k. 5.sz. 1967. p.188-194.
14. PETŐFI S. János: A tezaszusz-kérdés jelenlegi helyzete, különös tekintettel a tudományos, műszaki-gazdasági tájékoztatásra. Bp. OMKDK, 1969. 167 p. /A tudományos tájékoztatás elmélete és gyakorlata. 12./
15. SCHEELE, Martin: Thesaurus - Baustein jeder Fachdokumentation. = Nachrichten für Dokumentation, 15.k. 1.sz. 1964. p.1-4.
16. SCHILDER, Helmut: Informationskartei mit Hilfe von Sichtloch-karten. = Fertigungstechnik und Betrieb, 10.k. 11.sz. 1960. p.639-640.
17. SCHNEIDER, Klaus: Die Herstellung von Stichwort-Registern. = Nachrichten für Dokumentation, 17.k. 5.sz. 1966. p.175-176.
18. TÓTH István András: Deszkriptoros, koordinált indexrendszerű információkeresés uniterm- és fénylyukkártyán a husipari műszaki könyvtárhálózatban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 15.k. 10.sz. 1968. p.734-749.
19. /VAJDA Erik/: Utmutató a Bevezetés az osztályozás című tantárgy tanulásához. Összeáll. --. /Kézirat./ Bp. 1971. 62 p. /OMKDK Könyvtárosképző Szaktanfolyam./
20. VÁGÓ Pálné - VAJDA Erik: A fénylyukkártyák hazai alkalmazásának helyzete és fejlődése. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 18.k. 5.sz. 1971. p.345-361.
21. Az uniterm rendszer és annak alkalmazása a műszaki könyvtári és tájékoztató munkában. Bp. OMKDK, 1965. 16 p. /Módszertani körlevél. 27./

22. VARGA Dénes: Információs tezaurusok készítésének módszertana. Bp. ONKDK, 1969. 156 p. /A tudományos tájékoztatás elmélete és gyakorlata. 15./
23. VÁSÁRHELYI Pál: A gépesítés és a vizuális lyukkártyák alkalmazásának lehetőségei az iparági műszaki tájékoztató munkában. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 11.k. 3.sz. 1964. p.177-184.
24. VICKERY, B.C.: On retrieval system theory. 2.ed. London, Butterworth, 1965. XII, 191 p. /Butterworths scientific publications./
25. WIECHMANN, Gerhard: Bericht über einen praktischen Versuch mit dem Unitermsystem. = Nachrichten für Dokumentation, 11.k. 3.sz. 1960. p.134-140.
26. ZSIRAY Miklósné: Fénylyukkártyás rendszer sajtócikkek kivágatainak feldolgozásához. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 18.k. 7.sz. 1971. p.513-526.

.oOo.

Mrs. SÁRVÁRY, M.: Coordinated indexing and optical coincidence card retrieval system of translations and prospectuses

In accordance with its line, the Designing Office at Miskolc specializes in the literature on overground construction, civil engineering and town-planning /within this in Hungarian and foreign literature on statistics, engineering, electronics and interior designing/.

On account of the increasingly complex information needs, possibilities for the use of subject headings as a form of classification complementary to UDC were sought for. Finally, the choice fell on the optical coincidence card retrieving system as recommended by the related literature..

Surveying the demands for the library services, the processing of translations of articles, as well as of prospectuses have been found as the most urgent task.

In this work particular attention has been given to the following aspects:

- processing should be based on a descriptor system;
- the number of descriptors resulting from the content analysis should be increased or decreased whenever needed;
- the duration of information retrieval might be cut down so that it could approach the level so far achieved in this field.

We set it as an objective to solve

- the problems of generic and specific terms as they appear in a coordinated classification;
- the problems of correct references and synonyms;
- the problems of the applicability of UDC common subdivisions.

In the course of processing it became clear that we have to record the descriptors resulting from the content analysis rather than the actual terms taken from the title. Thus we have attained a sound approach to the problems.

Some 82 per cent of 200 terms resulting from the content analysis of 500 translations covered the corresponding terms included in the UDC scheme. Search units more or less represented the most frequently used descriptors or term combinations in the terminological field of construction and architecture. The inclusion of new terms, accounting for 18 per cent, and the possibility for their free coordination ensured a high degree of flexibility for the processing and retrieval of translations of periodical articles.

::':::

ШАРВАРИ, М.: Координированная индексация переводов и проспектов и их поисковая система с использованием просветных перфокарт

Главный профиль Предприятия по планированию в г. Мишколце - это специальная литература по наземному строительству, инженерному строительству и по благоустройству города. (Особенно венгерская и иностранная литература по статике, машиностроению, электротехнике и внутреннему строительству.)

Учитывая все более сложные информационные запросы - в дополнение УДК - мы искали возможности использования классификации предметными словами. Наконец мы выбрали классификацию, рекомендуемую в специальной литературе, на поисковую систему с использованием просветных перфокарт.

Исследуя потребности нашей библиотеки мы пришли к выводу, что прежде всего нужно обрабатывать переводы статей и проспекты.

Мы учитывали следующие аспекты:

- процесс должен основываться на системе дескрипторов
- число дескрипторов при анализе содержания должно быть уменьшаемым или увеличиваемым
- время информационного поиска должно быть сокращаемым, емкость системы должна соответствовать достигнутым до сих пор результатам.

Мы ставили задачу решения проблемы

- собирательных и специфических понятий
- правильных ссылок и синонимов
- используемости общих подразделений УДК.

При ходе обработки обнаружилось, что нам надо выделять дескрипторы с помощью анализа содержания, а не с учетом заглавных слов. Таким образом мы обеспечили правильное определение темы.

200 понятий, выделенных при анализе содержания 500 переводов статей, соответствовало в 82 проценте понятиям таблиц УДК. Единицы поиска приблизительно представляют дескрипторы и комбинации понятий, применяемые чаще всего в области строительной промышленности и архитектуры.

Введение новых специальных понятий (18 %) и возможность их свободной координации обеспечило гибкость обработки и поиска переводов статей.

=
=
=

Frau SÁRVÁRY, M.: Koordinierte Indexierung und Sichtlochkarten-Recherche von Übersetzungen und Prospekten

Die Fachbibliothek des Projektierungsinstituts in Miskolc sammelt an erster Stelle die Literatur des Hoch- und Tiefbaus sowie der Städteplanung. /Des Näheren: die ungarische und fremdsprachige Literatur über Statik, Maschinenbau, Elektrotechnik und Innenarchitektur./

Infolge der stetig steigenden Informationsansprüche hat das Institut - als eine Ergänzung der DK - die Anwendungsmöglichkeiten des Stichwortsystems erforscht. Die Wahl entfiel auf die in der Fachliteratur empfohlene Klassifikation, bzw. auf das Recherchesystem mit Sichtlochkarten.

Nach der Auswertung der sich in der Bibliothek ergebenden Ansprüche erwies sich die Bearbeitung der Übersetzungen und Prospekte am notwendigsten.

Es wurden folgende Gesichtspunkte berücksichtigt:

- das Verfahren soll aufgrund eines Deskriptorensystems bearbeitet werden;
- die Zahl der im Laufe der Inhaltsanalyse gewonnenen Deskriptoren soll nach Wunsch erhöht oder vermindert werden können;
- die Zeitdauer der informatorischen Recherchearbeit soll verkürzt werden und die Kapazität des Systems soll die bisher erreichten Ergebnisse annähern.

Es wurde als Ziel die Lösung folgender Probleme gesetzt:

- die Problematik der im Laufe der koordinierten Klassifikation auftauchenden Sammel- und Detailbegriffe;
- die Frage der entsprechenden Verweisungen und synonymen Begriffen und die Anwendungsmöglichkeit der gemeinsamen Unterteilungen der DK.

Es wurde im Laufe der Bearbeitung offensichtlich, dass bei der Feststellung der Deskriptoren der Inhalt und nicht der Titel des Dokumentes berücksichtigt werden muss, wodurch das Thema eindeutig erschlossen werden kann.

Die durch die Analyse von 500 Artikelübersetzungen erhaltenen etwa 200 Begriffe entsprachen bei 82% den in der DK-Tabelle registrierten Begriffen.

Die Sucheinheiten repräsentieren im grossen und ganzen die am meisten gebrauchten Deskriptoren, bzw. Begriffskombinationen auf dem Gebiet der Bauindustrie und Architektur.

Die Einfügung und freie Koordinierungsmöglichkeit der 18% betragenden speziellen neuen Begriffe brachte eine Elastizität und Flexibilität in der Bearbeitung und Recherche der Übersetzungen mit sich.

§§§

Alkalmazza vállalati nyilvántartásaihoz az

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ (OMKDK)

FÉNYLYUKKÁRTYÁIT

Tervtárak

Filmek

Rajztárak

Prospektusok

Irattárak

Fordítások

Gépek és egyéb állóeszközök

Adatok

nyilvántartását pontosan és gyorsan végezheti el az OMKDK

F é n y l y u k k á r t y á k segítségével.

A vállalatok személyi nyilvántartásának korszerűsítése

könnyen megoldható az OMKDK **f é n y l y u k k á r t y á i v a l.**

Beszerezhetők a szükséges eszközökkel együtt:

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

Budapest, VIII. Reviczky u. 6.